

Att höra barn

RS/010/2020

Fastställelsebeslut: RA/019/2020			Version 1.0
Beslutsdatum: 2020-06-24			
Gäller för: operativ verksamhet			
Gäller från och med: 2020-06-24			
Datum för revidering	Version	Avsnitt som reviderats	Beslutsbeteckning
ange datum	nummer	innehåll	XX/XXX/XXXX
ange datum	nummer	innehåll	XX/XXX/XXXX

Fakta om rättsliga ställningstaganden

Rättsliga ställningstaganden utgör Migrationsverkets uttalanden om hur en författning bör tolkas och är styrande för myndighetens medarbetare. De beslutas av chefen för rättsavdelningen

Rättsliga ställningstaganden förs in i en särskild dokumentserie, RS-serie. Dokumentserien är gemensam för hela myndigheten. Beslut om fastställande, ändringar och upphävande av ett rättsligt ställningstagande förs in i beslutsdokumentserien för chefen för rättsavdelningen.

Innehållsförteckning

1. Bakgrund och syfte	4
2. När 1 kap. 11 § UtL eller artikel 12 i barnkonventionens ska tillämpas ..	5
2.1. När frågor om tillstånd ska bedömas	5
2.2. När fråga om tillstånd inte ska bedömas	6
3. Barns rätt att få komma till tals och barns åsikter	6
3.1. Speciallagstiftning och barnkonventionen	6
3.2. Information till barn och föräldrar samt andra vuxna	8
3.3. Barns åsikter.....	8
4. Utredning med barn	9
4.1. Muntlig eller skriftlig utredning.....	10
4.2. Ska vi alltid höra barn?	12

Sammanfattning

Syftet med detta rättsliga ställningstagande är att klargöra när utlänningslagens eller barnkonventionens bestämmelser om att höra barn ska tillämpas, men även på vilket sätt barnen ska få komma till tals. Detta ställningstagande gäller för Migrationsverkets alla processer.

- Barn har en uttrycklig rätt att få komma till tals. Denna rättighet medför inte någon skyldighet för barnet att uttrycka sina åsikter. Ett barn kan komma till tals direkt, dvs. själv eller genom företrädare.
- När fråga om tillstånd ska bedömas enligt utlänningslagen och barn berörs av ett beslut i ärendet blir 1 kap. 11 § UtL tillämplig. Så är fallet om ett barn ansöker om t.ex. asyl, uppehållstillstånd och verkställighetshinder.
- I övriga fall har Migrationsverket i stället att direkt tillämpa artikel 12 i barnkonventionen. Det kan här röra sig om ansökan eller anmälan om medborgarskap, främlingspass, resedokument eller familjemedlemmar till EES-medborgare som ansöker om uppehållskort.
- 1 kap. 11 § UtL bör tolkas i ljuset av barnkonventionen. Det innebär att med olämpligt i 1 kap. 11 § UtL kan endast avses när ett barn inte vill komma till tals. Även andra källor än förarbeten till den svenska utlänningslagstiftningen kan och bör användas för att förstå innebörden av barns rätt att få komma till tals i migrationsrättsliga ärenden.
- Om lag, förordning, direktiv eller praxis ställer upp krav på muntlighet ska barn ges möjlighet att höras direkt inför Migrationsverket. Ett sådant krav finns bland annat i 13 kap. 1 § UtL.
- När det gäller övriga ansökningar om uppehållstillstånd finns det inget direkt uttalat krav om muntlighet vare sig i utlänningslagen eller i dess förarbeten.

1. Bakgrund och syfte

Barnkonventionen inkorporerades som lag den 1 januari 2020¹, det vill säga att konventionen togs in i svensk lagstiftning². Svenska myndigheter, men även domstolar och lagstiftare har dock varit skyldiga att beakta barnkonventionen sedan den trädde i kraft 1990 genom ratificering³.

Syftet med inkorporeringen av barnkonventionen är att förtydliga att domstolar och rättstillämpare ska beakta de rättigheter som följer av barnkonventionen vid avvägningar och bedömningar som görs i beslutsprocesser i mål och ärenden som rör barn samt att ett barnrättsbaserat synsätt ska ha genomslag i rättstillämpningen.⁴

För att kunna göra en bedömning av vad som är barnets bästa måste barnet ha getts möjlighet att komma till tals. Barn med funktionsnedsättning ska så långt som möjligt få komma till tals som andra barn. Det innebär att Migrationsverket ska möta varje barn utifrån sina unika förutsättningar.⁵ Ett barn har rätt att få komma till tals, men ingen skyldighet. Det framgår av 1 kap. 11 § utlänningslagen (2005:716, UtL) och artikel 12 i barnkonventionen.⁶

För att kunna ge barnet bästa möjliga förutsättningar att kunna ta tillvara sina rättigheter ska Migrationsverket ur likhets- och objektivitetssynpunkt se till att barn får komma till tals på ett så likartat sätt som möjligt. Dessutom ska ett jämställdhetsperspektiv alltid finnas med i frågor som rör barn.⁷

Syftet med detta rättsliga ställningstagande är att klargöra när utlänningslagens eller barnkonventionens bestämmelser om att höra barn ska tillämpas, men även på vilket sätt barnen ska få komma till tals. Ställningstagandet gäller för alla Migrationsverkets processer.

¹ Se lag (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter och [prop. 2017/18:186](#)

² Artiklarna 1-42 i Förenta nationernas konvention den 20 november 1989 om barnets rättigheter ska i originaltexternas lydelse gälla som svensk lag. Se 1 § [lag \(2018:1197\) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter](#).

³ Ratifikation, eller ratificering, är den process varigenom en stat binder sig rättsligt till en internationell överenskommelse. När en stat ratificerar en konvention förpliktar sig staten alltså att följa konventionen. I och med ratificeringen blir konventionen/den internationella överenskommelsen juridiskt bindande för staten.

⁴ [Prop. 2017/18:186](#).

⁵ 1 kap. 2 och 9 § [regeringsformen](#), 5 § [förvaltningslagen](#) (2017:900) och art. 2 FN:s konvention om barnets rättigheter ([barnkonventionen](#)). Se även FN:s barnrättskommittés allmänna [kommentar nr. 9](#) (2006) om rättigheter för barn med funktionsnedsättning och Migrationsverkets [barnpolicy](#), GDA 092/2019.

⁶ FN:s barnrättskommittés allmänna [kommentar nr 12](#) (2009) Barnets rätt att bli hörd s. 6.

⁷ Migrationsverkets [barnpolicy](#). Av policyn framgår bland annat att utgångspunkten i Migrationsverkets arbete med barn ska vara att varje barn på lika villkor ska ha rätt och möjlighet att få komma till tals och bemötas utifrån sina unika förutsättningar. Genomförandet av verkets uppdrag grundar sig på den övergripande principen att barn är fullvärdiga och kompetenta individer som ska bemötas med respekt i alla sammanhang. Denna princip ska vara vägledande för Migrationsverkets arbete med barn. För detta krävs rätt förhållningssätt, kunskap och metoder.

Utöver detta ställningstagande finns ytterligare rättslig vägledning som i olika avseenden specifikt avser hanteringen av ärenden som rör barn samt bedömningar enligt specifika lagrum där en prövning av barnets bästa aktualiseras.⁸ Exempel på sådana dokument är det rättsliga ställningstagandet om att pröva barnets bästa och det rättsliga ställningstagandet angående motsättningar mellan asylsökande barn, god man, offentligt biträde och vårdnadshavare. Det finns även andra aspekter av att höra barn och prövningen av barns bästa som är av praktisk och processuell karaktär. Den typen av vägledning och metodstöd återfinns i Migrationsverkets stödjande dokument.⁹

2. När 1 kap. 11 § UtlL eller artikel 12 i barnkonventionens ska tillämpas

Både barnkonventionen och utlänningslagen innehåller bestämmelser om att låta barn få komma till tals. I samband med 2005 års lagstiftningsarbete fördes paragrafen om att höra barn in i 1 kap. 1 § UtlL, dvs. i det inledande avsnittet i utlänningslagen, för att understryka vikten av att artikel 12 i barnkonventionen följs. Vidare framhölls att uttrycket *höras* används såväl i artikel 12 i barnkonventionen som i 16 kap. 19 § fjärde stycket föräldrabalken och att det inte innebär att barnet ska förhöras.¹⁰

I det följande beskrivs när utlänningslagens 1 kap. 11 § UtlL ska tillämpas och i vilka fall artikel 12 i barnkonvention istället ska tillämpas.

2.1. När frågor om tillstånd ska bedömas

Av 1 kap. 11 § UtlL framgår att när *frågor om tillstånd* enligt utlänningslagen ska bedömas och ett barn berörs av ett beslut i ärendet ska, om det inte är olämpligt, barnet höras. Det är alltså bara i de fall där frågan om tillstånd ska bedömas som Migrationsverket har att tillämpa bestämmelsen i utlänningslagen. Placeringen av bestämmelsen i det inledande kapitlet i utlänningslagen innebär att den omfattar ansökningar om asyl och uppehållstillstånd på grund av anknytning, men även ansökningar om verkställighetshinder, arbetstillstånd, studerande, besök, EU-medborgare som ansöker om uppehållstillstånd på nationella regler och familjemedlemmar till innehavare av EU-blåkort.

⁸ Dessa uppdateras löpande och nås externt via [Lifos](#) samt internt via Rättsavdelningens sida för [rättsliga ställningstaganden och kommentarer](#).

⁹ Dessa uppdateras löpande och nås internt bland annat genom processernas olika [arbetsvyer](#), den processövergripande [barnvyn](#), [handbok](#) i migrationsärenden, [rutinhandboken](#) för besök och bosättning och [rutinhandbok](#) för förvaltningsprocess.

¹⁰ [Prop. 2004/05:170](#) s. 269.

Vid prövning enligt utlänningslagen bör därför en hänvisning i första hand ske till 1 kap. 11 § UtL, istället för artikel 12 BK. I [avsnitt 3.1](#), redogörs för att bestämmelsen i utlänningslagen ska tolkas i ljuset av barnkonventionen.

2.2. När fråga om tillstånd inte ska bedömas

När fråga om tillstånd *inte* ska bedömas ska Migrationsverket däremot ta hänsyn till artikel 12 i barnkonventionen om beslutet eller åtgärden berör barn.

De ärenden där tillstånd inte ska bedömas är exempelvis ansökningar eller anmälningar om svenskt medborgarskap, ansökningar om främlingspass eller resedokument, viseringar, ställning som varaktigt bosatt i Sverige eller familjemedlemmar till EES-medborgare som ansöker om uppehållskort, verkställighetsärenden och förvar.

Det innebär att i beslut som inte fattas enligt utlänningslagen, exempelvis om medborgarskap, ska hänvisning istället ske till barnkonventionen.

3. Barns rätt att få komma till tals och barns åsikter

Som tidigare nämnts har barn en rätt att få komma till tals, men ingen skyldighet. Det innebär att barn ska ges möjlighet att höras, men det krävs inte att barn höras direkt inför beslutande myndighet. Om barnet inte vill uttala sig ska det respekteras. Barnets rätt att bli hörd syftar till att förtydliga barnets situation och grunden för tillståndet. Det framgår både av utlänningslagen och av barnkonventionen.

3.1. Speciallagstiftning och barnkonventionen

Vid införandet av 1 kap. 1 § UtL (nuvarande 1 kap. 11 §) lade man till att barn inte ska höras om det är olämpligt. Som exempel angavs att det kunde röra sig om ett litet barn eller att barnets psykiska hälsa talade mot att barnets hörs. Någon motsvarighet till utlänningslagens bestämmelse om att barn inte behöver komma till tals, om det anses olämpligt, finns inte i barnkonventionen.¹¹

¹¹ Concluding observations on the fifth periodic report of Sweden, 6 mars 2015, [CRC/C/SWE/CO/5](#), p. 19-20. Sverige har fått kritik från FN:s barnrättskommitté för att 1 kap. 11 § UtL innehåller en möjlighet att avstå från att höra ett barn om myndigheten bedömer att det är olämpligt. Barnrättskommittén menar att barn alltid ska ha en sådan rätt, men att barnet själv kan välja om han eller hon vill höras. Artikel 12 i barnkonventionen innehåller inget "olämplighetsrekvisit".

Utgångspunkten vid prövningen av enskilda ärenden är att det inte föreligger normkonflikter¹² mellan tillämplig speciallagstiftning och barnkonventionen som lag. Normkonflikt föreligger endast om bestämmelsen är så entydig att det inte finns utrymme att tolka den i ljuset av konventionen i en enskild situation. I samband med införandet av barnkonventionen som lag konstaterades att svensk rätt redan överensstämde med barnkonventionen.¹³ Regeringen ansåg även att införandet av lagen inte kom att innebära några nya rättigheter för barn och inte heller några nya skyldigheter för rättstillämpande myndigheter.¹⁴ Normkonflikter bör alltså sällan uppstå.¹⁵

Frågor om uppehållstillstånd prövas med stöd av i första hand utlänningslagen och lag (2016:752) om tillfälliga begränsningar av möjligheten att få uppehållstillstånd i Sverige (tillfälliga lagen), detta är den centrala speciallagstiftning som reglerar en utlännings rätt att vistas i Sverige.

Även om utlänningslagens bestämmelse om att höra barn inte hänvisar direkt till barnkonventionen, och inte heller helt överensstämmer med lydelsen i barnkonventionens artikel 12, framgår av förarbeten att paragrafen bygger på konventionsbestämmelsen och att bestämmelsen i utlänningslagen infördes i syfte att uppnå de krav som barnkonventionen ställer. Bestämmelsen ska därför tolkas i ljuset av konventionen och det ska bara anses olämpligt att höra ett barn om barnet själv uppger att hon eller han inte vill bli hörd.¹⁶ Bestämmelsen i 1 kap. 11 § UtIL står alltså inte i konflikt med artikel 12 i barnkonventionen.¹⁷ Någon större skillnad mellan att tillämpa utlänningslagens eller barnkonventionens bestämmelser om att höra barn blir det alltså inte. Detta innebär att även andra källor än förarbeten till den svenska utlänningslagstiftningen kan och bör användas för att förstå innebörden av barns rätt att få komma till tals i migrationsrättsliga ärenden.

¹² Se aktuellt rättsligt ställningstagandeavseende prövningen av barnets bästa som nås externt via [Lifos](#) samt internt via Rättsavdelningens sida för [rättsliga ställningstaganden och kommentarer](#). Skulle en enskild artikel i barnkonventionen som lag krocka med en bestämmelse i annan lagstiftning behöver normkonflikten lösas med utgångspunkt i de vanliga tolkningsprinciper som tillämpas.

¹³ Se [prop. 2017/18:186](#), s. 73. Genom de översyner av lagstiftningens överensstämmelse med barnkonventionen som gjordes i samband med ratificeringen 1990 ([prop. 1989/90:107](#)), av den parlamentariska kommittén (Barnkommittén) 1996 ([SOU 1996:115](#) och 1996:116) och genom den kartläggning som gjordes 2011 ([Ds 2011:37](#)) kan regeringen konstatera att svensk lagstiftning inte strider mot barnkonventionen och att den överlag ligger väl i linje med barnkonventionens bestämmelser och i många fall går längre än konventionen.

¹⁴ [Prop. 2017/18:186](#) s. 109 och 112

¹⁵ Enligt regeringens kommittédirektiv [dir. 2018:20](#) ska svensk lagstiftnings och praxis överensstämmelse med barnkonventionen kartläggas.

¹⁶ Angående vilka möjligheter det finns för barnet att komma till tals även i en situation då det föreligger motsättningar mellan barnet och den förälder eller annan aktör som är ansvarig för att beakta dess bästa, se aktuell rättslig styrning angående motsättningar mellan asylsökande barn, god man, offentligt biträde och vårdnadshavare som nås externt via [Lifos](#) samt [internt](#).

¹⁷ Se aktuellt rättsligt ställningstagandeavseende prövningen av barnets bästa avsnitt 2.2. Speciallagstiftning och lag om barnkonvention, som nås externt via [Lifos](#) samt [internt](#).

3.2. Information till barn och föräldrar samt andra vuxna

För att barn ska kunna tillvarata sin rätt att få komma till tals behöver de få information om hur ärendet handläggs på Migrationsverket, men även på vilket sätt de kan utöva sin rätt. Rätten till information är därför en förutsättning för delaktighet. Om barnet känner till sina rättigheter har barnet också lättare att ta ställning till om det vill utöva sin rätt och i så fall på vilket sätt. Även barnets föräldrar, särskilt utsedd vårdnadshavare eller gode män behöver få information om barnets rättigheter i Sverige. De ska dessutom förstå att de företräder barnet och att det är barnets åsikter som ska framföras.¹⁸

Informationen som riktar sig till barnet ska vara barnanpassad och innehålla information om anledningen till utredningen, ansökningsprocessen, verkets arbete med barn och barns rättigheter i Sverige.¹⁹

3.3. Barns åsikter

Frasen ”i stånd att bilda egna åsikter” i artikel 12 i barnkonventionen innebär att konventionsstaterna inte kan utgå ifrån att barn inte kan uttrycka sina åsikter, utan frasen ska istället ses som en skyldighet för en stat att så långt som möjligt bedöma barnets kapacitet att bilda en egen åsikt. Det betyder att det finns en presumtion att barn från tidig ålder har en åsikt och att det därmed finns en rätt dels att få uttrycka åsikten fritt, dels att få åsikten beaktad.²⁰

Det finns ingen generell gräns från vilken ålder ett barn ska höras, vare sig i utlänningslagen eller i barnkonventionen. Det innebär att även mycket små barn kan höras.²¹

Barnrättskommittén har i sina allmänna kommentarer avrått konventionsstaterna från att sätta åldersgränser, vare sig i lagen eller i praktiken, som begränsar barnets rätt att bli hörd i frågor som rör barnet. Det är inte nödvändigt att barnet har utförlig kunskap om alla aspekter i frågan som påverkar barnet, men däremot ska barnet ha tillräcklig förståelse för att kunna bilda sig åsikter i frågan.

Ett barn har alltså, oavsett ålder, en rätt att få komma till tals. Både utlänningslagen och barnkonventionen anger att barns åsikter ska bedömas med hänsyn till barnets ålder och mognad.

¹⁸ FN:s barnrättskommittés allmänna kommentar nr 12 (2009) [Barnets rätt att bli hörd](#). Kommentaren beskriver en metod för att kunna genomföra de två punkterna i artikel 12. Genomförandet kräver att fem steg tas för att barnets rätt att bli hörd faktiskt ska förverkligas när en fråga rör ett barn eller när barnet ombeds att framföra sina åsikter vid ett formellt förfarande eller i andra sammanhang. Dessa krav måste tillämpas på ett sätt som passar det givna sammanhanget. De fem stegen är a) förberedelse b) hörandet c) bedömning av barnets förmågor d) information om hur barnets åsikter har beaktats (feedback) och e) klagomål, rättsmedel och upprättelse.

¹⁹ Se den processövergripande [barnvyn](#)

²⁰ Ibid. sid 8. Se även Vägledning vid tolkning och tillämpning av barnkonventionen, [Ds 2019:23](#), sid 59 och Gran Farley Maria, Barnkonventionen en kommentar s. 91, 2019.

²¹ Barnrättskommitténs allmänna [kommentar nr 12](#), sid 7 ff. Se även Concluding observations on the fifth periodic report of Sweden, 6 mars 2015, [CRC/C/SWE/CO/5](#), punkterna 19-20.

Vägledning om hur uttrycket ska tolkas finns i Barnrättskommitténs allmänna råd nr. 12 om att höra barn. Där anges att uttrycket ”tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad” hänvisar till barnets förmågor som måste bedömas för att beakta barnets åsikter. Det är inte tillräckligt att enbart lyssna på barnet. Barnet behöver inte ha utförlig kunskap om alla aspekter i frågan som påverkar barnet, men däremot ska barnet ha tillräcklig förståelse för att kunna bilda sig en uppfattning. När barnet är i stånd att bilda sig en egen uppfattning måste hans eller hennes åsikter nogga beaktas.²²

Vidare framgår av Barnrättskommitténs kommentar på vilka sätt barnet kan uttrycka sina åsikter. Kommentaren anger att barnet först har att bestämma om det vill uttrycka sin åsikt.²³

Hur det ska gå till då barnet uttrycker sin åsikt måste avgöras därefter. Har barnet egna åsikter om hur det vill höras så ska dessa beaktas. Samråd bör ske med barnet och även dess företrädare. Företrädare för barnet kan vara förälder, ombud, advokat eller annan person (t.ex. socialarbetare). Det är viktigt att företrädaren inser att det är barnets intressen som hon eller han företräder och inte andra personer, myndigheter eller institutioners intressen. Vilken metod som används ska bedömas utifrån barnets särskilda situation.

Det är verket som avgör vilken metod som ska användas utifrån ärendets beskaffenhet och barnets individuella förutsättningar. Om barnet inte vill utöva sin rätt att få komma till tals måste Migrationsverket respektera barnets vilja.

4. Utredning med barn

Att ”höra” ett barn kan vara en svår process. För att säkerställa att barnet har de bästa förutsättningarna för att uttrycka sina åsikter vid utredningen behöver hänsyn tas till barnets individuella och sociala situation, och att miljön är sådan att barnet känner sig respekterat och tryggt. Ett barn kan ha svårt för att vilja berätta om den omgivning som barnet möts av är hotfull, fientlig, okänslig eller olämplig för barnets ålder.²⁴ Det är även viktigt att tänka på att barn inte ska intervjuas oftare än nödvändigt, särskilt inte när man utforskar händelser som skadat barnet. I en sådan situation kan det ibland, trots allt, vara bättre att låta barnet få komma till tals vid flera olika tillfällen. Hur ofta och på vilket sätt ett barn ska genomföra en utredning får bedömas från fall till fall utifrån ärendets beskaffenhet och barnets förutsättningar.

²² Se Barnrättskommitténs allmänna [kommentar nr 12](#), sid 8.

²³ Ibid. Sid 8 ff.

²⁴ Ibid. sid 9. Se även [Kompassen](#) för information om aktuella utbildningar i intervjuteknik.

En del barn kan av olika anledningar ha svårt att föra fram sina åsikter och kan därför behöva extra stöd. Ett barn med funktionsnedsättning kan till exempel vid en utredning behöva ta med sig de kommunikationsverktyg som behövs för att hon eller han lättare ska kunna uttrycka sina åsikter och är då beroende av att Migrationsverket tillgodoser den möjligheten.

Om barnets företrädare, som normalt är dess förälder, i en utredningssituation uttryckligen uppger att de inte vill att barnet besvarar frågorna, bör Migrationsverket säkerställa att företrädaren fått förklarat vad syftet med utredningen är; barnets rätt att få komma till tals. Vidhåller föräldrarna att de inte vill att barnet besvarar frågorna får verket ta ställning till på vilket sätt barnets rättigheter ändå kan tillvaratas.²⁵

4.1. Muntlig eller skriftlig utredning

Om det finns ett krav på muntlighet i lag, förordning, direktiv eller om det framgår av praxis ska Migrationsverket ge barnet möjlighet att höras direkt. Det gäller oavsett om ansökan avser barn utan vårdnadshavare eller barn i familj.

Krav på muntlig handläggning finns i 13 kap. 1 § UtIL och artikel 14 och 15 i asylprocedurdirektivet²⁶. Om barnets ansökan avser asyl och beslutet avser avvisning eller utvisning eller vägrad statusförklaring ska Migrationsverket erbjuda muntlig utredning. Detsamma kan även gälla vid beslut om att barn ska tas i förvar eller vid uppsikt. Det är bara för det fall utlänningsen förklaras vara flykting enligt 4 kap. 3 § UtIL som Migrationsverket får avgöra ett ärende utan muntlig handläggning. Det innebär att vi inte får avgöra ett ärende om asyl om beslutet avser avvisning eller utvisning eller vägrad statusförklaring utan att först ha berett barnet möjlighet att få komma till tals muntligen. Ett barn måste dessutom höras på nytt när ärendet om avvisning eller utvisning eller begärd statusförklaring har preskriberats och barnet ansöker om uppehållstillstånd på nytt.²⁷ Migrationsöverdomstolen har uttalat att muntlig utredning ska ske även i de ärenden som kan utmynna i ett beslut om överföring enligt Dublinförordningen.²⁸

²⁵ Gran Farley Maria, Barnkonventionen en kommentar s. 63 ff, 2019. I artikel 9 slås huvudregeln fast om att barnet ska leva med sin familj och har en rätt till båda föräldrarna. Ansvaret för barnet vilar primärt på föräldrarna, vilket etableras i artiklarna 5 och 9. Artikel 18.1 syftar till att etablera att båda föräldrarna har ett gemensamt ansvar att "låta sig vägledas av vad som bedöms vara barnets bästa". Första punkten är alltså ett målstagande. Den är inte rättsligt bindande och heller inte inkrävbar. Se även rättslig styrning angående motsättningar mellan asylsökande barn, god man, offentligt biträde och vårdnadshavare [internt](#) och [externt](#) på Lifos.

²⁶ I artikel 14 används ordet personlig intervju. Artikel 15.3 e) i asylprocedurdirektivet anger att medlemsstaterna ska vidta lämpliga åtgärder för att se till att personliga intervjuer genomförs under sådana förhållanden att sökandena kan lägga fram skälen för sina ansökningar på ett heltäckande sätt. Medlemsstaterna ska därför se till att intervjuer med underåriga genomförs på ett barnvänligt sätt.

²⁷ Jfr. [UM 11130-09](#) och rättsligt ställningstagande angående handläggning vid preskription [internt](#) och [externt](#) på Lifos.

²⁸ [MIG 2007:4](#)

Migrationsverket kan heller inte neka uppehållstillstånd efter det att ny prövning beviljats enligt 12 kap. 19 § UtIL utan att muntlig handläggning har förekommit hos Migrationsverket.²⁹ Ett barn har dock alltid rätt att avstå från att höras.

För att muntlighetskravet ska anses uppfyllt är det inte tillräckligt att kommunikationen enbart sker med ombudet eller offentligt biträde och föräldern. Migrationsöverdomstolen har konstaterat att när muntlig handläggning hos Migrationsverket är obligatoriskt och barn inte själva kan höras ska någon annan person, företrädesvis föräldrarna i egenskap av förmyndare ges möjlighet att inför verket lämna upplysningar och redovisa barnets skäl för ansökan om asyl.³⁰

Vid införandet av familjeåterföreningsdirektivet ansåg inte regeringen att det fanns anledning att införa en särskild regel i utlänningslagen om muntlig utredning i anknytningsärenden. Regeringen ansåg att i och med att förvaltningslagens bestämmelser om muntlig handläggning gäller hos Migrationsverket och utlandsmyndigheterna finns det redan idag möjlighet för dessa att besluta om muntlig handläggning ska förekomma i ett visst ärende eller inte.³¹

Enligt förvaltningslagen är huvudregeln skriftlig handläggning.³² En myndighet får dock besluta att handläggningen helt eller delvis ska vara muntlig, om det inte är olämpligt. Bestämmelsen ger en myndighet en möjlighet, men inte en skyldighet att frångå huvudregeln både i mindre och i mer komplicerade ärenden. Muntlig handläggning kan vara ett viktigt komplement i ärenden som rör barn och unga.³³ Däremot kan inte en myndighet på eget initiativ besluta om ett muntligt förfarande som varken har stöd i författning eller är till fördel för den enskilde.³⁴ Vill den som ärendet berör lämna uppgifter muntligen i ett ärende ska myndigheten ge personen tillfälle till det, om det inte framstår som obehövt. Myndigheten bestämmer i så fall hur detta ska ske. Att informationen redan är känd för myndigheten, kan t.ex. anses obehövt.³⁵

Med muntlighet avses inte bara formella muntliga förhandlingar utan även mer informella såsom telefonkontakter etc. Formen för den muntliga utredningen får avgöras från fall till fall.³⁶

²⁹ MIG 2009:34

³⁰ UM 1328-08. I det här avgörandet har Migrationsöverdomstolen använt sig av ordet förmyndare. I andra avgöranden används istället ordet ställföreträdare, se t.ex. MIG 2009:17 som rör barns processbehörighet. Se även artiklarna 5,9 och 18 i [barnkonventionen](#) samt det rättsliga ställningstagande angående motsättningar mellan asylsökande barn, god man, offentligt biträde och vårdnadshavare [intern](#) och [extern](#) på Lifos.

³¹ Prop. 2005/06:72 s. 53 f.

³² 9 § FL

³³ Prop 2016/17:180 s. 76.

³⁴ Jfr. JO:s beslut 2008-11-03, [dnr 4542-2007](#). JO ansåg inte att någon tillfredställande förklaring till kravet på personlig inställelse i den typ av ärende som var aktuellt hade lämnats av vare sig ambassaden eller Utrikesdepartementet. JO var tveksam till om handläggningen i tillräcklig grad anpassats till förvaltningslagens krav.

³⁵ 9 och 24 § FL

³⁶ Se gällande rättslig styrning prövning avseende barnets bästa avsnitt 5.1 Beaktande av barnets bästa under handläggningen [intern](#) och [extern](#) på Lifos.

Vid den muntliga handläggningen ska de omständigheter som behöver klarläggas nog utredas. Personen ska få tillfälle att redogöra för sin ståndpunkt och uttala sig om de omständigheter som åberopas i ärendet. Hon eller han ska även få möjlighet att förklara saknade uppgifter, oförenligheter och motsägelser.³⁷

Det ovan sagda innebär att Migrationsverket ska bedöma om muntlig utredning behövs utifrån ärendets beskaffenhet i enlighet med förvaltningslagens bestämmelser så länge tillämpning inte sker utifrån 13 kapitlet i utlänningslagen eller asylprocedurdirektivet.

4.2. Ska vi alltid höra barn?

Mot bakgrund av vad som anges ovan kan fråga uppkomma om det i samtliga fall kan anses vara i enlighet med barnets bästa, enligt barnkonventionens artikel 3, att bereda barnet möjlighet att komma till tals.³⁸ I utlänningslagen regleras principen om barnets bästa i 1 kap. 10 §. Barnets rätt att komma till tals är en principiellt viktig utgångspunkt. Utredningen med barn är av vikt inte bara för den materiella prövningen av ärendet, utan även för att vi som myndighet ska kunna uppfylla våra skyldigheter enligt barnkonventionen. Exempelvis är utredningen viktig för att ge förutsättningar att på bästa sätt kunna bedöma vad som är barnets bästa men också för att vi exempelvis ska kunna identifiera indikationer på eventuell människohandel eller att det kommer fram omständigheter som ger anledning för Migrationsverket att göra en så kallad orosanmälan³⁹ samt för att vi på ett korrekt sätt ska kunna ta hänsyn till barnets ålder och mognad i avgörandet.

Vid en utredning ska de omständigheter som behöver klarläggas nog utredas. En person ska få tillfälle att redogöra för sin ståndpunkt och att uttala sig om de omständigheter som åberopas i ärendet. Dessa förutsättningar gäller även när barn ska utredas. Reglerna om muntlig utredning i utlänningslagen är generella och gör alltså ingen skillnad mellan personer med olika åldrar.⁴⁰ Detta innebär att även i de fall, där det redan före utredningen med barnet kan konstateras att det finns indikationer på att familjens ansökan exempelvis innehåller oriktiga uppgifter eller har tillförlitlighets- och/eller trovärdighetsbrister, generellt är viktigt att barnet ges möjlighet att komma till tals. Dessa indikationer kan ha kommit fram genom tidigare genomförda utredningar, genom inkomna tips eller genom språkanalysupptagning. Det är dock i sådana ärenden av särskild vikt att utredaren planerar och genomför utredningen på ett sätt som beaktar det enskilda barnets bästa.

³⁷ 13 kap. 10 § UtL och [prop. 2016/17:17](#) s. 50.

³⁸ Jfr. art. 12 i [barnkonventionen](#)

³⁹ 14 kap 1 § [socialtjänstlagen](#) (2001:453)

⁴⁰ Jfr. 13 kap. 1-3 och 10 § [UtL](#).

När det gäller barn i familj och risken för att barnet hamnar i en svår situation på grund av motstridiga uppgifter i ärendet får det anses att barnets bästa väger tyngre än utredningsbehovet, såtillvida att Migrationsverket inte ska genomföra utredningar med barn med målsättningen att bevisa felaktigheter i vårdnadshavarnas åberopade skäl. Eventuella indikationer på motstridiga uppgifter eller liknande bör alltså utredas vidare i vårdnadshavarens ärende, inte genom utredning med barnet. Utredningen med barnet får istället inriktas på andra omständigheter.⁴¹

Det kan även finnas andra omständigheter som gör att barn kan befinna sig i en svår eller utsatt situation. Ett barn kan exempelvis vara traumatiserat på grund av vad barnet har upplevt. Det kan här röra sig om att barnet varit offer för brott, sexuella övergrepp, våld eller andra former av misshandel eller har bevittnat våld exempelvis inom familjen. När så är fallet är det viktigt att man i en utredningssituation är medveten om att det kan få negativa konsekvenser när barns rätt att få komma till tals tillämpas på ett okänsligt sätt, särskilt i fall med mycket små barn. Val av frågor och sättet de ställs på måste ske med respekt till vad barnet har upplevt. Rätten att bli hörd måste utövas på ett sätt som skyddar barnet. I en sådan situation bör utredaren vara särskilt lyhörd för vad barnet förmår berätta och vad som kan vara barnets bästa i en utredningssituation.⁴² Här kan det vara särskilt viktigt att fundera på formen för utredningen, antal pauser, val av tolk, offentligt biträde etc.

Vad gäller ensamkommande barn är situationen något annorlunda, eftersom de normalt saknar någon som kan redogöra för vad som hänt henne eller honom innan ankomsten till Sverige. Det innebär att utredaren måste utreda samtliga aspekter av ärendet såsom asylärenden i allmänhet.

När barnet befinner sig i Sverige och det föreligger motsättningar mellan barnet och dess företrädare, som normalt sett är barnets föräldrar, kan det även vara lämpligt att inhämta information om barnet från exempelvis socialnämnd, åklagare, polis eller annan lämplig person.⁴³ Det under förutsättningen att informationen finns hos berörda parter.

Har barnet ett ombud eller offentligt biträde sker kommunikationen under handläggningen i första hand med dem.⁴⁴ Vid utredningstillfället vänder vi oss däremot direkt till barnet med våra frågor.

⁴¹ Se gällande rättslig styrning avseende prövning av barnets bästa kapitel 8 Särskilt om bevisvärdering av barns uppgifter [intern](#) och [extern](#) på Lifos.

⁴² För information om aktuella utbildningar om barn i migration och intervjueteknik, se [Kompassen](#).

⁴³ Se aktuell rättslig styrning angående motsättningar mellan asylsökande barn, god man, offentligt biträde och vårdnadshavare samt det rättsliga ställningstagandet vem som kan förordnas som offentligt biträde, avsnitt 3.3 [intern](#) och [extern](#) på Lifos.

⁴⁴ Se aktuell rättslig styrning om vem som kan förordnas som offentligt biträde och [Handbok i migrationsärenden](#)/Offentliga biträden som bland annat tar upp det offentliga bitrådets roll. Se även Advokatsamfundets promemoria – [Advokatens uppdrag för svaga eller utsatta klienter](#), avsnitt 5.

Det är viktigt att barnet får komma till tals och att frågor relaterade till barnet ställs samt att barnets egna skäl synliggörs. Att tillvarata barnets rättigheter gäller för alla aktörer kring barnet.

Av tidigare motivuttalanden framgår att regeringen ansåg att ”det inte alltid, i vart fall inte tveklöst, kan sägas vara till barnets bästa att det hörs. Barn ansågs inte sällan hamna i en utsatt situation med trycket från föräldrar och sig själv att entydigt understödja föräldrarnas berättelse som stöd för ansökan om uppehållstillstånd. I de fall föräldrarna berättelse är oriktig kan detta vara en alltför svår uppgift för barnet”.⁴⁵ Med hänsyn till att barnkonventionen saknar ett olämplighetsundantag får barn anses ha en stark och principiell rätt att få komma till tals. Utlänningslagens bestämmelse om att höra barn ska dessutom tolkas i ljuset av barnkonventionen varför det bara kan anses vara olämpligt att höra ett barn, om barnet själv uppger att hon eller han inte vill det.⁴⁶ Det bör därför inte förekomma att Migrationsverket nekar ett barn rätten att komma till tals, på grund av att det anses olämpligt. Inte ens i en sådan situation som förarbetena beskriver. Det är dock viktigt att komma ihåg att barnet självt, men också barnets ställföreträdare, alltid har möjlighet att avböja utredning. Barns föräldrar har en skyldighet enligt barnkonventionen att beakta och bedöma vad som är barnets bästa.⁴⁷ En förälder som för barnets talan kan i vissa fall komma att skydda barnet genom att beakta barnets bästa och inte tillåta att barnet hörs. Det kan vara i en situation när ett barn har svårt att avgöra om det vill komma till tals eller inte, eftersom hörandet kan innebära att barnet behöver ljuga eller på annat sätt försättas i en svår situation.

Barn har en rätt att få komma till tals även när Migrationsverket väljer ett skriftligt förfarande. Det gäller oavsett om ansökan avser första gången ett uppehållstillstånd ska prövas eller om ansökan avser en förlängning av ett uppehållstillstånd. Barnets rätt kan då tillgodoses genom att frågorna i formuläret och ansökningsblanketten är anpassade efter barnets ålder och mognad, men det kan också ske på annat lämpligt sätt. Behöver barnets ärende kompletteras får det avgöras från fall till fall vilken utredningsmetod – skriftlig eller muntlig – som är bäst lämpad för ärendet, men också för barnet. Detsamma gäller vid val av utredningsform, dvs. om utredningen ska ske på plats i verkets lokaler eller via videosamtal etc.⁴⁸

Detta rättsliga ställningstagande ersätter tidigare meddelad RCI 36/2015 som har upphävts genom rättschefens beslut RA/019/2020.

Av 18 kap.1 och 3 § UtL framgår att offentligt biträde ska förordnas för ett barn som befinner sig i Sverige och som saknar vårdnadshavare här i landet. Offentligt biträde ska även alltid förordnas för barn som hålls i förvar enligt 10 kap. 2 § UtL, om barnet saknar vårdnadshavare här i landet.

⁴⁵ [Prop. 1996/97:25](#) s. 262 f.

⁴⁶ Se [avsnitt 3.1](#).

⁴⁷ Artikel 5 och 18 i [barnkonventionen](#).

⁴⁸ Se gällande rättslig styrning prövning avseende barnets bästa [avsnitt 5.1](#) Beaktande av barnets bästa under handläggningen [internt](#) och [externt](#) på Lifos.